

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Τμήμα Αρχειονομίας Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας

Πτυχιακή εργασία

Νεκρομαντείο : Ιστορική και μουσειολογική προσέγγιση

Σταματία Γκιώζη
A.M :B2012125

Επιβλέποντες: Γιώργος Παπαϊωάννου
Δημήτρης Μεταλληνός

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία με τίτλο : Νεκρομαντείο: Ιστορική και Μουσειολογική προσέγγιση, εκπονήθηκε στο πλαίσιο της ολοκλήρωσης των προϋποθέσεων για τη λήψη του πτυχίου μου από το Ιόνιο Πανεπιστήμιο του τμήματος Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας.

Η ανάληψή της ορίστηκε από τον υπεύθυνο καθηγητή κύριο Γιώργο και η ολοκλήρωσή της πραγματοποιήθηκε τον Νοέμβριο του 2019.

Σκοπός μου κατά τη διάρκεια της συγγραφής, ήταν η πληρέστερη ανάλυση του θέματος μου, δηλαδή το Νεκρομαντείο του Αχέροντα και η ανάδειξή του ως ένα από τα πιο αξιόλογα μνημεία της Ελλάδας. Ελπίζω το περιεχόμενό του να καλύπτει όχι μόνο το εξεταζόμενο θέμα, αλλά να ανταποκρίνεται και στις απαιτήσεις των καθηγητών μου.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου, αρχικά στον κύριο Παπαϊωάννου που παρά την απουσία του από την Ελλάδα και το Ιόνιο Πανεπιστήμιο ήταν πάντα διαθέσιμος και μου παρείχε χρήσιμες πληροφορίες, οι οποίες συνέβαλλαν στη βελτίωση της εργασίας μου και τον κύριο Δημήτρη Μεταλληνό που ήταν άμεσα διαθέσιμος για επικοινωνία μαζί μου όποτε χρειαζόταν για θέματα σχετικά με την εργασία μου. Ευχαριστώ επίσης τους καθηγητές της σχολής μου που συνέβαλλαν στην απόκτηση απαραίτητων γνώσεων για την επιτυχή φοίτησή μου και την εκπόνηση της πτυχιακής μου εργασίας.

Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κύριο Σπύρο Ράπτη, πρόεδρο του Συλλόγου “Φίλοι του Νεκρομαντείου και του Αχέροντα” για την σημαντική βοήθεια του ,για όλες πολύτιμες πληροφορίες που μου έδωσε καθώς και την ξενάγηση που μου προσέφερε στο Νεκρομαντείο τόσο αυτός, όσο και οι συνεργάτες του.

Πίνακας περιεχομένων

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
ΑΞΙΑ	8
ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ.....	9
ΠΡΟΒΟΛΗ.....	10
Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΗΜΕΡΑ.....	12
ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ.....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΚΟΝΩΝ	22

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το πιο γνωστό και παράλληλα ιδιαίτερο μουσείο της Αρχαιότητας αποτελεί το αρχαίο «νεκρομαντείο» (αρχ. νέκυς = ο νεκρός) ή νεκρομαντείο του Αχέροντα. Το Νεκρομαντείο του Αχέροντα βρίσκεται στο νομό Πρεβέζης, στο Δήμο Φαναρίου και συγκεκριμένα στο χωριό Μεσοπόταμος, στις όχθες της λίμνης Αχερουσίας, όπου εκεί σμίγουν τα νερά του ποταμού Αχέροντα με τα δυο άλλα μικρότερα ποτάμια, τον Μαύρο τον αρχαίο Κωκυτό και τον Βουβό τον αρχαίο Πυριφλεγέδοντα, όπου χύνονταν στη θάλασσα στον όρμο της Αμμουδιάς όπως και σήμερα. Τα τρία αυτά ποτάμια συμβολίζουν το διαχρονικό στοιχείο του θανάτου, του πόνου καθώς σύμφωνα με την Μυθολογία έρρεαν στον Άδη. Ο όρμος της Αμμουδιάς ήταν στην αρχαιότητα πιο ευρύχωρος και η θάλασσα εισχωρούσε προς το εσωτερικό. Αλλά σήμερα με τις αποθέσεις του Αχέροντα τείνει να εξαφανιστεί.

Η ιδιαιτερότητα αυτού του μαντείου σε σύγκριση με τα άλλα δυο πιο γνωστά μαντεία της αρχαιότητας, αυτά της Δωδώνης και των Δελφών, είναι πως στο Νεκρομαντείο του Αχέροντα δεν έχουμε αίτημα χρησμών δηλαδή πρόβλεψης, αλλά μυσταγωγία, επαφής και επικοινωνίας με τις ψυχές των νεκρών συγγενικών και φιλικών προσώπων.

Η παλαιότερη αναφορά που συναντάμε για το Νεκρομαντείο του Αχέροντα βρίσκεται στην *Οδύσσεια* (κ 487-543). Εκεί η μάγισσα Κίρκη συμβουλεύει τον Οδυσσέα να μεταβεί στον Κάτω κόσμο για να πάρει χρησμό από την ψυχή του τυφλού μάντη Τειρεσία, πως θα γυρίσει στην πατρίδα του την Ιθάκη. Η κάθοδος του Οδυσσέα στον Άδη, είναι η πρώτη γνωστή για τον δυτικό κόσμο Νεκρομαντική επίκληση.

Άλλα παραδείγματα θνητών της ελληνικής μυθολογίας που αποτόλμησαν να κατέβουν στον Άδη είναι: ο Ορφέας για να ζητήσει πίσω στη γη την αγαπημένη του Ευρυδίκη με όπλο τη λύρα του, ο Ηρακλής για να φέρει, σύμφωνα με τον 12ο άθλο στον βασιλιά Ευρυσθέα τον τρικέφαλο Κέρβερο σκύλο-φύλακα της εξόδου από τον Άδη, οι απεσταλμένοι του Περίανδρου για να ρωτήσουν την ψυχή της γυναίκας Μέλισσα για το μέρος που είχε κρύψει τον θησαυρό και ο Θησέας με τον φίλο του Πειρίθου για να αρπάξουν την Περσεφόνη, τη γυναίκα του βασιλιά της Εφύρας. Επίσης ο Λουκιανός στους «νεκρικούς διαλόγους» του περιγράφει παραστατικά την σκηνή που ο Χάρος ζητάει από τον Μένιππο τον οβολό για να τον μεταφέρει στον κάτω κόσμο. Χάρων: «Απόδος ω τρισκατάρατε τα πορθμεία» Μένιππος: «Ουκ αν λάβεις παρά του μη έχοντος»¹

Η πορεία των νεκρών ψυχών προς το βασίλειο του Άδη γίνονταν με τη βοήθεια του Ερμή.

¹ Λουκιανός-Νεκρικοί Διάλογοι

Εκείνος μετέφερε τις ψυχές στις όχθες του ποταμού και από εκεί Χάροντας τις παραλάμβανε και τις μετέφερε με τη βάρκα του στον κάτω κόσμο μέσα από την Αχερουσία λίμνη, παίρνοντας ένα οβολό για κάθε ψυχή.

Αρχαίες πηγές περιγράφουν την Αχερουσία λίμνη, ως μια λίμνη σκοτεινή, παγωμένη και περικυκλωμένη από καλαμιές και ομίχλη, που προετοιμάζουν την είσοδο στον βασίλειο κάτω κόσμο. Μετά την αποξήρανση της λίμνης, τη δεκαετία του '60, εκείνο που παρέμεινε είναι η ήρεμη συμβολή Αχέροντα και Βωβού ποταμού στην πεδιάδα, λίγα μέτρα κοντά στο λόφο του Νεκρομαντείου.

Οι πρώτες ανασκαφές στην κορυφή του βράχου πραγματοποιήθηκαν το 1958-1964 και το 1975-1977 από τον καθηγητή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων κ. Σωτήριο Δάκαρη, υπό την αιγίδα της Εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας. Το συγκρότημα αποτελείται από δύο τμήματα: το ανατολικό τμήμα που καλύπτεται από τη μονή του Αγίου Ιωάννη και το δυτικό, το οποίο περιλαμβάνει περίβολο και αυλή, όπου ανεγέρθηκε κατά την οθωμανική περίοδο μια οχυρή κατοικία (κούλια). Κάτω από το ναό της μονής του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου ανακαλύφθηκε το αρχαίο νεκρομαντείο που σώζεται ως σήμερα. *Εικόνα 6 Μονή Αγίου Ιωάννη*

Ένα μεγαλοπρεπές μνημείο, το οποίο αποτελείται από ένα πολυγωνικό ορθογώνιο περίβολο διαστάσεων 62,40 x 46,30 που περιβάλλει το κυρίως ιερό, ένα τετράγωνης κατόψεως κτήριο. Το κυρίως ιερό χωρίζεται με δύο παράλληλους τοίχους σε μια κεντρική αίθουσα και δυο πλάγια κλιτέ που χωρίζονται πάλι με ενδιάμεσους τοίχους σε τρία δωμάτια. Κάτω από την κεντρική αίθουσα, βρίσκεται μια άλλη υπόγεια αίθουσα ίσου μεγέθους λαξευμένη στο βράχο. Στην αίθουσα αυτή βρέθηκε ένα σύμπλεγμα από σκοινιά, τροχαλίες κι αυτό έκανε τους αρχαιολόγους να σκεφτούν ότι έπρεπε να υπήρχε μια μηχανή, που φανέρωνε μπροστά στα μάτια του προσκυνητή το φάντασμα του νεκρού. Η οροφή τους στηρίζεται σε δεκαπέντε πώρινα τόξα λαξευμένα με πολύ φροντίδα ώστε οι αρμοί των τόξων να συστοιχούν τονίζοντας το βάθος της υπόγειας αίθουσας. Η επιμέλεια της δημιουργεί ένα ερωτηματικό για την χρήση της, πρέπει να ήταν ένας πολύ ιδιαίτερος χώρος του Μαντείου, δεν γνωρίζουμε όμως την χρησιμότητα που είχε, καθώς όταν έγινε η ανασκαφή ήταν κλειστός ο χώρος και δεν υπήρχε τίποτα που να δείχνει τι έκαναν. Αυτό που αξίζει να επισημανθεί για την υπόγεια αίθουσα είναι η ακουστική των χώρων. *Εικόνα 2 Υπόγεια αίθουσα*

Σύμφωνα με τη μελέτη των επιστημονικών συνεργατών του εργαστηρίου του τμήματος Αρχιτεκτόνων του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Παναγιώτη Καραμπατζάκη και Βασίλη Ζαφρανά, ο χώρος αυτός είναι συνειδητά κατασκευασμένος, ώστε να δημιουργεί στον επισκέπτη ψυχοακουστικά φαινόμενα.² Αυτό συμβαίνει λόγω της κατασκευής των τόξων σε συνδυασμό με τον χρόνο αντήχησης του χώρου που είναι εξαιρετικά χαμηλή.

² Ζαφράνας Β και Π. Καραμπατζάκης 2009 «Διερεύνηση ακουστικών ιδιοτήτων Νεκρομαντείου Αχέροντα»

Οι Αρχαίοι Έλληνες θεωρούσαν τους νεκρούς σκιές ελευθερωμένες από το φθαρτό σώμα, με ικανότητα να προβλέπουν το μέλλον. Παράλληλα όμως χαρακτηρίζονταν από έλλειψη συνείδησης και εκδικητικότητα απέναντι στους ζωντανούς, γι' αυτό και η επαφή μαζί τους δεν ήταν ακίνδυνη. Η αρχαία παράδοση αναφέρει πολλά ιερά και μαντεία όπου οι επισκέπτες μπορούσαν να έρθουν σε επαφή με την ψυχή κάποιου προσφιλούς τους προσώπου, ώστε να ζητήσουν πληροφορίες για το μέλλον τους. Έτσι, οι επισκέψεις των θνητών στο Νεκρομαντείο στοχεύουν στην επικοινωνία με τις ψυχές των νεκρών συγγενών και φίλων τους. Οι επισκέπτες ονομάζονταν συμβουλευόμενοι και απαραίτητη προϋπόθεση για την επαφή με τις ψυχές ήταν η τέλεση προσφορών ώστε να το βγάλει από τη λήθη δίνοντάς τους να πιούν αίμα. Από τη βόρεια είσοδο ο επισκέπτης έμπαινε στην αυλή του κτηρίου, όπου εκεί τον υποδέχονταν οι ιερείς προσπαθώντας να του αποσπάσουν πληροφορίες για το λόγο επίσκεψης και την οικονομική και κοινωνική του κατάσταση. Από εκεί οδηγούνταν στα δωμάτια παραμονής και προδιαίτησης, όπου προετοιμάζονταν σωματικά και ψυχικά για την δοκιμασία που θα ακολουθήσει και στη συνέχεια στα υπνοδωμάτια υποβαλλόταν σε ειδική δίαιτα με τροφές που σχετίζονταν με τα νεκρόδειπνα, όπως κουκιά, χοιρινό κρέας, ψωμί και θαλασσινά στρείδια. Παράλληλα ζούσε καταστάσεις μαγείας, καθώς ο ιερέας-οδηγός του έκανε προσευχές και δεήσεις προς τους δαίμονες ενώ τον οδηγούσε προς το δωμάτιο που έπρεπε να κάνει λουτρά και να μείνει αλώβητος από την επικίνδυνη επαφή του με τους νεκρούς.

Όταν κάποιος ήταν έτοιμος, κατά την κρίση των ιερέων, οι οποίοι ονομάζονται ψυχαγωγοί, οδηγούνταν στον ανατολικό διάδρομο έχοντας μαζί του τις προσφορές που προορίζονταν για τις «χοές» δηλαδή τις προσφορές σε υγρή μορφή, όπως γάλα, μέλι, κρασί και αίμα θυσιασμένων ζώων, που χύνονταν στο πλακόστρωτο δάπεδο για να εξευμενίσουν τους θεούς του κάτω κόσμου και τη θυσία και αφού πρώτα θυσίαζε ένα πρόβατο μέσα σε λάκκους. Εκεί ο Περιμήδης και ο Ευρύλοχος κρατούσαν σφιχτά τα σφάγια. Τότε εγώ τράβηξα το μυτερό σπαθί από τον μηρό μου και άνοιξα λάκκο μ' ένα πήχη φάρδος και μάκρος και ολόγυρά του έχνυα σταγόνες από μέλι με γάλα πρώτα, ύστερα από γλυκό κρασί και τέλος από νεράκι, αφιέρωμα σε όλους τους νεκρούς. Τέλος, επάνω του πασπάλιζα λευκό κριθάλευρο.» (Ομήρου Οδύσσεια, Ραψωδία Λ, στ. 23-29), κι έτσι περνούσε στο νότιο διάδρομο που ήταν δαιδαλώδης σαν λαβύρινθος, δημιουργώντας στον επισκέπτη την εντύπωση της περιπλάνησης στους σκοτεινούς δρόμους του Άδη. Ο λαβύρινθος αυτός είχε τρεις τοξωτές σιδερόφρακτες πύλες, όσες και οι πύλες του Άδη, με μεγάλα σιδερένια καρφιά πολλά από τα οποία βρέθηκαν στις ανασκαφές. Εδώ πρόσφεραν στους θεούς κριθάλευρο (άλφιτα), μέσα σε λεκάνες και πήλινα λυχνάρια που τα έσπαγαν επιτόπου. Τέλος περνώντας στην τελευταία πύλη, επίσης σιδερόφρακτη έφτανε στην κεντρική αίθουσα του ιερού. Σε αυτό το σημείο γίνονταν οι χοές για τον Αϊδωνέα και την Περσεφόνη που κατοικούσαν στην υπόγεια αίθουσα. Το μέρος εκείνο αποτελούσε το τέρμα της πορείας, εφόσον εκεί θα εμφανίζονταν τα είδωλα των νεκρών με τους οποίους ήθελαν να

επικοινωνήσουν. Αυτή η επικοινωνία και η επαφή με τους νεκρούς γινόταν "εφικτή" καθώς ο προσκυνητής είχε την κατάλληλη ψυχική προδιάθεση που δημιουργούνταν από τη μόνωση στα σκοτεινά δωμάτια του Νεκρομαντείου , τις μαγικές πράξεις και τις προσευχές αλλά και την ειδική διαίτα που είχε υποβληθεί . Τα κουκιά και τα λούπινα που έτρωγαν έχουν τοξικές ιδιότητες και όταν τρώγονται χλωρά προκαλούν δυσπεψία και άμβλυνση των αισθήσεων σε βαθμό που έφτανε σε ζάλη και ακαταληψία. "Οι σκιές" των νεκρών εμφανίζονταν με ένα σύστημα καταπέλτη και τροχαλιών , στο ένα άκρο του οποίου ήταν κρεμασμένο το είδωλο και στο άλλο το αντίβαρο. Εκεί τελείωνε η «επικοινωνία» με τους νεκρούς.

Η αποχώρηση γινόταν από την έξοδο του ανατολικού διαδρόμου , αλλά πριν από αυτό ο επισκέπτης διέμενε για τρεις ημέρες στην σκοτεινή αίθουσα, πριν την συμβολική επιστροφή του από τον Άδη, για τον καθασμό του. Η έξοδος γινόταν στον ανατολικό διάδρομο , με σκοπό να μην συναντηθεί με τους άλλους που ακόμα προσεύχονταν , γιατί δεν έπρεπε να πει σε κανέναν τι είδε και άκουσε . Η ανακοίνωση των απορρήτων του Άδη επέσυρε τη ποινή του θανάτου , με τη βαριά κατηγορία της ασέβειας .

ΑΞΙΑ

Τα μνημεία είναι εθνική περιουσία και καύχημα ενός λαού. Απλά ή επιβλητικά, ταπεινά ή μεγαλοπρεπή, μας υπενθυμίζουν ποιοι είμαστε και από που ερχόμαστε. Έτσι και το αρχαιολογικό νεκρομαντείο του Αχέροντα, όντας το μοναδικό νεκρομαντείο, μας κάνει περήφανους που καταφέραμε να διασώσουμε και μας διδάσκει πολλά. Εκεί δίπλα στο χώρο της Εφύρας στέκεται σιωπηλά, αποπνέει μέχρι σήμερα την δύναμη που έκρυβε και μας ταξιδεύει σε κόσμους μακρινούς, μας υποβάλλει συναισθήματα, μας προβληματίζει και μας φέρνει πιο κοντά με τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό και τις συνθήκες του. Επισκέπτοντας κανείς το νεκρομαντείο και γνωρίζοντας το καλύτερα κατανοεί περισσότερο και αφομοιώνει τον ελληνικό πολιτισμό, καταλαβαίνει έτσι τη κοινωνία που δημιούργησε αυτό το μνημείο και τις αντιλήψεις που είχαν εκείνη την εποχή για τον θάνατο και τις ψυχές των νεκρών. Ειδικά η άμεση επαφή με τον χώρο προσφέρει ουσιαστική κατανόηση του χώρου και της λειτουργικότητάς του, αλλά και το μέγεθος του. Επιπλέον ο επισκέπτης του μνημείου, ερχόμενος σε επαφή με τη δημιουργικότητά και τις τεχνικές ικανότητες των ανθρώπων που έζησαν χιλιάδες χρόνια πριν, σαγηνεύεται από τη δυναμική του και επιθυμεί να μελετήσει διεξοδικότερα τις ιστορικές και κοινωνικοοικονομικές συνθήκες που επικράτησαν κατά τη Ελληνιστική εποχή που δημιουργήθηκε το νεκρομαντείο. Αποκτά έτσι πιο ουσιαστικό ενδιαφέρον για την ιστορία του τόπου και για τις εξελίξεις εκείνες που επέτρεψαν στους προγόνους να φτάσουν ένα τόσο υψηλό οικονομικό και πνευματικό επίπεδο, ώστε να είναι σε θέση να φτιάχνουν έργα που εντυπωσιάζουν ακόμη και σήμερα με την αρχιτεκτονική και αισθητική τους αρτιότητα. Προκύπτει επί της ουσίας μια ξεχωριστής αξίας διασύνδεση ανάμεσα στο παρελθόν και το παρόν, καθώς το μνημείο αυτό αποτελεί ένα διαρκές κάλεσμα προς τους ανθρώπους του παρόντος να διεκδικήσουν μια νέα ανοδική πορεία για τον τόπο και τη χώρα τους.

Το Νεκρομαντείο λοιπόν προσφέρει στους επισκέπτες του μια ιδιαίτερη αισθητική εμπειρία, καθώς αποτελεί έργο υψηλής τεχνικής και αισθητικής αρτιότητας. Οι διάδρομοι με τα σκοτεινά δωμάτια, ο λαβύρινθος, η υπόγεια κρύπτη και το πλήθος αγγείων που βρέθηκαν στο χώρο, εντυπωσιάζουν όποιον τα αντικρίζει και του αναβαθμίζουν την αισθητική του πλευρά.

ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Η αξία λοιπόν και η προσφορά του Νεκρομαντείου είναι τόσο μεγάλη που δεν αφήνει ανεπηρέαστη τόσο την τοπική όσο και τη διεθνή κοινότητα. Το αρχαιολογικό μνημείο συνδέεται με τη ζωή του τόπου, αφού αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο. Οι κάτοικοι του τόπου καθημερινά έρχονται σε επαφή με το μαντείο που τους υπενθυμίζει το παρελθόν και τους κάνει να νιώθουν υπερήφανοι αλλά και υπεύθυνοι για τη διατήρηση της ακεραιότητάς του. Επιπλέον το μνημείο αυτό αποτελεί ισχυρό τουριστικό πόλο, καθώς αποτελεί τον πιο επισκέψιμο χώρο της Ηπείρου, άνθρωποι από όλο τον κόσμο θέλουν να δουν και να θαυμάσουν από κοντά το δημιούργημα αυτό που έχει τεράστια ιστορική και καλλιτεχνική αξία. Αυτό σημαίνει πως προσφέρει σημαντικά οικονομικά οφέλη για τον τόπο αλλά και για τη χώρα γενικότερα, μιας και οδηγεί στη σταθερή προσέλκυση χιλιάδων τουριστών σε ετήσια βάση. Ακόμη δίνει την ευκαιρία σε πολλούς μελετητές της αρχαιότητας να πραγματοποιούν επισκέψεις στο χώρο του Νεκρομαντείου να το μελετήσουν διεξοδικά, να το επεξεργαστούν και γιατί όχι να φέρουν στο φως τυχόν καινούριες ιστορικές ανακαλύψεις. Βέβαια για να αξιοποιηθούν όλες αυτές οι δυνατότητες που προσφέρει το μνημείο θα πρέπει αφενός να συντηρείται και να φυλάσσεται συστηματικά, αφετέρου η χώρα να έχει τις κατάλληλες υποδομές και την αρμόζουσα στάση απέναντι στους επισκέπτες της, ώστε να αξιολογούν θετικά το ταξίδι τους στο Νεκρομαντείο και να θέλουν το επαναλάβουν. Αυτό σημαίνει πως και η τοπική αλλά και η κρατική κοινωνία είναι υπεύθυνη, αρχικά να το συντηρούν, και φυσικά να το αναδεικνύουν όσο καλύτερα γίνεται.

ΠΡΟΒΟΛΗ

Η σωστή προβολή και ανάδειξη ενός τέτοιου σημαντικού μνημείου όπως το Νεκρομαντείο, αποτελεί σοβαρή υπόθεση έτσι ώστε οι επισκέπτες του να συνειδητοποιήσουν την αξία του αλλά και να αποκτήσουν μια πιο βιωματική επαφή και σχέση με αυτό. Επιπλέον ο πολιτιστικός τουρισμός αποτελεί αναπτυξιακό εργαλείο της σύγχρονης εποχής και καθοριστικός παράγοντας ανάπτυξης από την οικονομική κρίση. Άρα αποτελεί επιτακτική ανάγκη η διεθνής προβολή του μοναδικού Νεκρομαντείου.

Σύμφωνα με τη διακήρυξη του συλλόγου : “Φίλοι του Νεκρομαντείου και του Αχέροντα”, προτείνονται διάφοροι τρόποι αξιοποίησης του μνημείου, όπως για παράδειγμα η καθιέρωση ετήσιου φεστιβάλ το οποίο θα περιλαμβάνει καλλιτεχνικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις, παραστάσεις και δρώμενα μουσικής σχετικές φυσικά με το θεματικό του ιερού χώρου αλλά και διεθνείς επιστημονικές εκδηλώσεις.

Την δημιουργία τοπικού μουσείου, όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο, για την συμπλήρωση της αντίληψης της αρχαίας μορφής και λειτουργίας του χώρου.

Ακόμη για να γίνει πιο ουσιαστική η επαφή του επισκέπτη με το χώρο, χρήσιμο θα ήταν να δημιουργηθεί ένα ψηφιακό πολιτιστικό κέντρο, ένα ψηφιακό μουσείο το οποίο θα παρουσιάζει ψηφιακά τους μύθους και τις τελετουργίες του Νεκρομαντείου, με αποτέλεσμα μια έντονη συναισθηματική και ψυχική εμπειρία ζωής για τον επισκέπτη, κάτι το οποίο θα αναδειξεί με ενιαίο τρόπο μια μοναδική σε διεθνές επίπεδο πολιτιστική κληρονομιά. Τέλος διαδικτυακά θα μπορούσε να συνδεθεί και το πωλητήριο ενθυμίων και τοπικών προϊόντων, ώστε να αυξηθεί ο αριθμός των επισκεπτών αλλά και να δημιουργηθούν θέσεις εργασίας που θα τονώσουν την τοπική αγορά.

Ο ιστορικός χώρος της Έφυρας άγνωστος στο ευρύ κοινό, πρέπει να βγει από την αφάνεια και να καταστεί προσβάσιμος και προσιτός, μέσω της κατασκευής μια διαδρομής περιήγησης σε αυτόν, η οποία μάλιστα θα συνδέει με τον γειτονικό και με μεγάλη επισκεψιμότητα αρχαιολογικό χώρο του Νεκρομαντείου

Επίσης η συνεργασία, με τους τοπικούς φορείς, για τη δημιουργία ποδηλατοδρόμου δίπλα από τον χώρο του Νεκρομαντείου και της Εφύρας, και τη διοργάνωση πεζοπορίας κοντά στον ποταμό Αχέροντα, θα φέρει τους επισκέπτες πιο κοντά στο Μαντείο και την ιστορία του με έναν πιο ευχάριστο και διασκεδαστικό τρόπο.

Τέλος η δημιουργία αρχαιολογικού πάρκου θα δώσει ακόμη περισσότερο τη δυνατότητα στον

επισκέπτη να αντιληφθεί τη διαχρονικότητα της ανθρώπινης παρουσίας στην περιοχή του μυθικού Αχέροντα, ξεκινώντας από τα «κυκλώπεια τείχη» της Έφυρας και φτάνοντας στη μεταβυζαντινή «Κούλια», την κατοικία-φρούριο του Νεκρομαντείου. Ένα αρχαιολογικό πάρκο σύγχρονο και ασφαλή, με χώρους στάθμευσης, παγκάκια, σημεία πληροφοριών και ασφαλών μονοπατιών, εύκολα προσβάσιμο από ΑμΕΑ, παιδιά και ηλικιωμένους.

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΗΜΕΡΑ

Ο χώρος του Νεκρομαντείου διατηρείται ως σήμερα σε πολύ καλή κατάσταση. Η Εφορία Αρχαιοτήτων Πρέβεζας κατά τα έτη 2011-2015 με σκοπό την ανάδειξη και τη σύνδεση των αρχαιολογικών χώρων του Νεκρομαντείου και της Εφύρας εκπόνησε ένα μεγάλο πρόγραμμα εργασιών. Συγκεκριμένα, εκσυγχρονίστηκαν οι υποδομές, πραγματοποιήθηκαν εργασίες με σκοπό την προστασία των μνημείων και διαμορφώθηκαν νέες διαδρομές περιήγησης το μνημείο αποτελείται από αρκετά σωζόμενα σημεία και είναι εύκολα προσβάσιμο για τον επισκέπτη. Πραγματοποιήθηκαν επίσης νέες ανασκαφές περιορισμένης έκτασης, νέα τοπογράφηση και σχεδιαστική αποτύπωση του μνημείου, καθώς επίσης έγιναν εργασίες στήριξης όπου κρίθηκε απαραίτητο³. Ο επισκέπτης ακολουθεί την διαδρομή που ακολουθούσαν οι ‘‘συμβουλευόμενοι’’ με μεγάλη ασφάλεια, ο χώρος βρίσκεται σε άψογη κατάσταση καθώς υπάρχει οριοθέτηση, περίφραξη και η ύπαρξη προστατευτικών ζωνών και διαρόμων.

Από το κεντρικό οικοδόμημα έχουν διασωθεί σε άριστη κατάσταση, η μεσαία και η τρίτη πύλη που οδηγεί στη κεντρική αίθουσα και το δωμάτιο των προσφορών μέσα στο οποίο βρίσκονται πιθάρια γεμάτα από απανθρακωμένους καρπούς. Μόνο οι δημητριακοί καρποί διατηρήθηκαν ως σήμερα διότι απανθρακώθηκαν. Οι υγρές προσφορές εξαιτίας της θερμοκρασίας από την πυρπόληση των Ρωμαίων, προκάλεσαν διάρρηξη των πιπεριών, επειδή μερικά είχαν στόμιο σφραγισμένο από πηλό. Ορισμένα πιθάρια αποκολλήθηκαν λόγω των υλικών που δεν χρησιμοποιήθηκαν σωστά σε παλαιότερες εργασίες συντήρησης⁴. Άλλα σωζόμενα κομμάτια αποτελούν ο λουτήρας που βρίσκεται στο βορειοδυτικό δωμάτιο του ιερού. Όλα τα υπόλοιπα ευρήματα βρίσκονται στο Αρχαιολογικό μουσείο Ιωαννίνων.

Η Οθωμανική οικία (κούλια) η οποία βρίσκεται στο δυτικό συγκρότημα του Νεκρομαντείου, συντηρήθηκε και σήμερα το εσωτερικό της λειτουργεί ως εκθεσιακός χώρος αλλά και χώρος διεξαγωγής προγραμμάτων. Το μονοπάτι που συνδέει το Νεκρομαντείο με τον χώρο της Έφυρας δυστυχώς δεν υφίσταται.

Επίσης για την σωστή πληροφόρηση τους σε κάθε σημείο του χώρου εσωτερικά υπάρχουν πινακίδες και σταθμοί πληροφόρησης καθώς και πωλητήριο πληροφοριακού υλικού και εξυπηρέτηση του κοινού εξωτερικά.

³ Αγγέλη, Α, 2015 *Ο αρχαιολογικός χώρος του Νεκρομαντείου*.

⁴ Δάκαρης Σ. (2000). *Το Νεκρομαντείο του Αχέροντα*. Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού Ταμείο Αρχαιολογικών πόρων και απαλλοτριώσεων

Εικόνα 1 Εξωτερική όψη του Νεκρομαντείου

Εικόνα 2 Υπόγεια αίθουσα

Εικόνα 3 Λουτήρας

Εικόνα 4 Δωμάτιο προσφορών

Εικόνα 5 Δωμάτιο προσφορών (2)

Εικόνα 6 Ο λαβύρινθος που διέσχιζαν πριν φτάσουν στην κεντρική αίθουσα

Εικόνα 6 Μονή Αγίου Ιωάννη

Εικόνα 7 Η κεντρική αίθουσα όπου πραγματοποιούταν η τελετή

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

*Δάκαρης Σ. (2000). Το Νεκρομαντείο του Αχέροντα. Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού
Ταμείο Αρχαιολογικών πόρων και απαλλοτριώσεων*

Δάκαρης Σ.1991. « Νεκρομαντείο Αχέροντος» ΠΑΕ 165-167

Β. Ζαφράνας και Π. Καραμπατζάκης 2009 . Διερεύνηση ακουστικών ιδιοτήτων
Νεκρομαντείου Αχέροντα

Αγγελή Α. 2015 . Ο αρχαιολογικός χώρος του Νεκρομαντείου.

Wikipedia, Το Νεκρομαντείο του Αχέροντα

https://el.wikipedia.org/wiki/Νεκρομαντείο_Αχέροντα

Lifo, Η συναρπαστική ιστορία του Νεκρομαντείου του Αχέροντα

<https://mikropragmata.lifo.gr/zo/i-synarpastiki-istoria-tou-nekromanteiou-tou-acheronta/>

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

<i>Εικόνα 1 Εξωτερική όψη του Νεκρομαντείου</i>	<i>13</i>
<i>Εικόνα 2 Υπόγεια αίθουσα</i>	<i>14</i>
<i>Εικόνα 3 Λουτήρας</i>	<i>15</i>
<i>Εικόνα 4 Δωμάτιο προσφορών</i>	<i>16</i>
<i>Εικόνα 5 Δωμάτιο προσφορών (2)</i>	<i>17</i>
<i>Εικόνα 6 Μονή Αγίου Ιωάννη</i>	<i>19</i>
<i>Εικόνα 7 Η κεντρική αίθουσα όπου πραγματοποιούνταν η τελετή.....</i>	<i>20</i>